

I Tematiskais plāns

Tēma: Livonija

Mērķis: Radīt izpratni par viduslaiku kultūru un procesiem Latvijas teritorijā, kā arī to ietekmi uz vēlākajiem vēstures periodiem.

Stunda	Apakštēma/ laiks	Uzdevumi	Sagaidāmie rezultāti	Jēdzieni	Pārbaudes formas	Mājas uzdevumi
1.	Livonijas izveidošanās, politiskā situācija, sabiedrība	1. Apgūt zināšanas par politisko situāciju Latvijas teritorijā viduslaikos. 2. Izprast Latvijas teritorijas saistību ar viduslaiku notikumiem un valstiskajiem veidojumiem Eiropā. 3. Izprast viduslaiku sabiedrības dalīšanas principus.	1. Prot raksturot situāciju Latvijas teritorijā viduslaikos, nosaukt nozīmīgākos faktus. 2. Spēj saistīt Livoniju ar citām vāciskajām valstīm viduslaikos. 3. Prot nosaukt kārtu dalīšanas principus Livonijā (kontekstā ar Rietumu viduslaiku kultūru). 4. Izprot latviešu politisko situāciju Livonijā.	Vasalis, senjors, landtāgs, mestrs		
2.	Livonijas saimnieciskā attīstība, Rīgas pilsētas nozīme.	1. Izprast Livonijas ekonomisko mijiedarbību ar Rietumiem un Austrumiem. 2. Izprast Rīgas nozīmi Livonijā. 3. Izprast muižu darbības principus un to ietekmi uz latviešu zemniekiem. 4. Apgūt nozīmīgākos faktus un jēdzienus šajā kontekstā.	1. Prot raksturot Livonijas nozīmi tirdznieciskajos sakaros. 2. Prot raksturot viduslaiku Rīgu, tās iedzīvotājus, politisko situāciju, nozīmi u.tml. 3. Izprot lauksaimniecības pamatprincipus. Zina jēdzienu muiža, dzimtzemnieks, naturālā saimniecība u.c. nozīmi.	Klaušas, nodevas, dzimtzemnieki, leimaži, namnieki, zeļļi		1. Darba lapa
3.	Reformācija Livonijā, tās sekas	1. Izprast reformācijas Livonijā saistību ar reformāciju Vācijā. 2. Izprast cēloņus straujai reformācijas ideju izplatībai Livonijā. 3. Izprast reformācijas kustības radītās sekas. 4. Apgūt nozīmīgākos faktus un jēdzienus šajā kontekstā.	1. Balstoties uz apgūtajām zināšanām par reformāciju Vācijā, spēj vilkt paralēles Livonijā. 2. Izprot cēloņus straujai reformācijas ideju izplatībai Livonijā. 3. Prot nosaukt nozīmīgākos Livonijas reformatorus un raksturot nozīmīgākos notikumus. 4. Prot raksturot reformācijas kustības radītās sekas.			2. Darba lapa

4.	Livonijas sabrukums, tā cēloņi. Livonijas karš un tam sekojošās izmaiņas kartē.	1. Izprast politisko situāciju Livonijā 16.gs. Eiropas kontekstā. 2. Izprast Livonijas kara cēloņus, apgūt nozīmīgākos kara notikumus. 3. Izprast kara radītās izmaiņas Latvijas teritorijas kartē kontekstā ar Eiropu.	1. Izprot pārmaiņas Eiropā, kas saistītas ar viduslaiku kultūras pastāvēšanas beigām, apzinās šo faktoru ietekmi arī uz Livonijas teritoriju (piem., šaujampulvera ieviešanas Eiropā un tam sekojošais bruņniecības sabrukums). 2. Prot raksturot politisko situāciju Livonijā Livonijas kara priekšvakarā. 3. Zina nosaukt karā iesaistītās puses, raksturot nozīmīgākos notikumus. 4. Prot nosaukt teritoriālās pārmaiņas Latvijas teritorijā pēc Livonijas kara, saistīt tās ar apkārtējām kaimiņvalstīm.		Pārbaudes darbs	
----	---	---	---	--	-----------------	--

II Ieteikumi skolotājiem

Flash materiāls veidots, ietverot būtiskākās šī perioda iezīmes. Skolotāja uzdevums būtu šo materiālā sniegto informāciju papildināt, veidojot pilnīgāku priekšstatu. Būtiski būtu atzīmēt, ka svarīgs faktors ir Livonijas vēsture Eiropas vēstures kontekstā. Ņemot vērā faktu, ka šajā laika posmā Latvija nav patstāvīga valsts, arī vēstures apguvei būtu jābūt saistītai ar pārējām teritorijām, piemēram, Livonijas vēstures kontekstā skolēniem būtu jāizprot Vācu ordeņa darbības areālu. Kurzemes hercogistes un Pārdaugavas hercogistes kontekstā jāizprot šo teritoriju saistība ar Poliju – Lietuvu.

Word formātā pievienots materiāls darbam ar tekstu. Šī materiāla mērķis ir skolēnu pierakstu veidošana un strukturēšana. Materiāls nav paredzēts prasmju un iemaņu attīstīšanai, bet vairāk zināšanu reproducēšanai. Pēc šo uzdevumu aizpildīšanas skolēniem būs materiāls ar būtiskākajām piezīmēm tēmas apguvei. Sevišķi nozīmīgi tas ir gatavojoties pārbaudes darbiem vai priekšmeta noslēgumā, gatavojoties eksāmenam.

Papildus pievienoti uzdevumi word formātā. Tie ietver uzdevumu par personībām, situācijas analīzes uzdevumu un darbu ar avotiem. Pirmais uzdevums ir darbs ar personībām šis uzdevums veidots tādēļ, ka visas būtiskākās personības flash materiālā iekļaut nebija iespējams, taču pieminētā personība ir starp tām, kuras tiek prasītas centralizētajā eksāmenā. Šādā veidā skolēni ne tikai papildinātu zināšanas, bet arī veiktu patstāvīgu informācijas meklēšanu un analīzi, tādējādi pilnveidojot savas prasmes šajā jomā.

Otrais uzdevums šajā materiālā ir būtisks, jo māca skolēnus izvērtēt situāciju, izteikt savu viedokli un pamatot to. Tabulas daļa veidota ar mērķi, lai skolēns spētu strukturēt savas zināšanas un izdarīt secinājumus. Tālākajā uzdevuma daļā paredzēta viedokļa formulēšana un pamatošana. Noformējumā ar nolūku šīs divas sadaļas veidotas atsevišķi, jo pēc pedagoģiskās pieredzes jāsaka, ka skolēni bieži formulē savu viedokli, nepamatojot to un rezultātā zaudē vērtējumu pārbaudes darbos un eksāmenā.

Tālāk pievienotas divas darba lapas darbam ar vēstures avotiem. Viena paredzēta livoniešu dzīvesveida analīzei. Šo darba lapu skolēni var pildīt individuāli gan strādājot klasē, gan mājās, atkarībā no pedagoga ieskatiem. Otrā darba lapa paredz darbu ar reformatora Andreasa Konpkena tēzēm. Šo darbu pēc individuālās analīzes būtu vērts pārrunāt, velkot paralēles ar reformāciju Vācijā. Vēlreiz likt uzsvāru uz luterānisma pamatprincipiem. Izdarīt secinājumus par reformācijas ietekmi uz turpmāko Latvijas vēsturi līdz pat mūsdienām.

III Uzdevumu atbildes

Darbs ar tekstu

- 1. Nosauc Livonijas konfederācijas valstiņas. Pieliec klāt burtu (L vai I), norādot vai tās atradās Latvijas vai Igaunijas teritorijā.**

Livonijas ordeņa zemes – L/I
Rīgas arhibīskapija – L
Sāmsalas – Vīkas bīskapija – I
Kurzemes bīskapija – L
Tērbatas bīskapija - I

- 2. Izraksti un izskaidro 3 jēdzienus. Izvēlies tos, kuru skaidrojumu vēl neesi apguvis.** (Izvēlas jebkurus no jēdzieniem)

- 3. Pieraksti šiem gadiem atbilstošus notikumu.**

1282.g. – Rīga iestājas Hanzas savienībā.
1352.g. – Amatnieki izveidoja Mazo ģildi.
1354.g. – Tirgotāji izveidoja Lielo ģildi.
1524.g. – Sākas uzbrukumi katoļu baznīcām (Svētbilžu grautiņi).
1525.g. – Ticības brīvība Rīgā.
1554.g. – Ticības brīvība Livonijā.
1558. – 1583.g. – Livonijas karš

- 4. Izskaidro kāda ir šo personību nozīme Livonijas vēsturē.**

Valters fon Pletenbergs – Livonijas ordeņa mestrs, izsludinājis ticības brīvību Rīgā.
Gothards Ketlers - pēdējais Livonijas ordeņa mestrs, pirmais Kurzemes hercogistes hercogs.
Andreass Knopkens – reformātors Livonijā.
Silvestrs Tegetmeiers- reformators Livonijā.
Melhior Hofmanis – sludinātājs, veicinājis konfliktus starp luterāņiem un katoļiem.
Ivans Bargais – Krievijas cars, uzsācis Livonijas karu.

5. Pabeidz teikumus.

- ❖ Livonijas sastāvā ietilpa mūsdienu *Latvijas un Igaunijas* teritorijas.
- ❖ Neraugoties uz to, ka teorētiski augstākā vara Livonijā piederēja Romas pāvestam un Vācijas ķeizaram, faktiski Livoniju pārvaldīja *Livonijas ordeņa mestrs un Rīgas arhibīskaps*.
- ❖ Trešais ietekmīgākais spēks bija *Rīga*. Tā bija pilsēta, kurai piederēja savs lauku novads jeb *patrimoniālais* apgabals.
- ❖ Sabiedrība Livonijā iedalījās divās lielās grupās – *vāciešos* un *nevāciešos*. Faktiski visas tiesības piederēja tikai vienai no šīm grupām - *vāciešiem*.
- ❖ Lauksaimniecība koncentrējās *muižās*. Tās apstrādāja zemnieki, kuri sākotnēji bija brīvi, taču vēlāk kļuva par *dzimtzemniekiem*.
- ❖ Zemniekam strādājot pie muižnieka bija jāmaksā *nodevas* un jāpilda *klausas*.
- ❖ Rīgā tāpat kā citās viduslaiku pilsētās amatnieki un tirgotāji veidoja dažādas apvienības - *ģildes* un *cunftes*.
- ❖ Jaunie un neprecētie tirgotāji apvienojās *Melngalvju* brālībā.
- ❖ Rīgas pilsētai izcēlās konflikts ar Livonijas ordeni. Šī konflikta iemesls bija *cīņa par ietekmi Rīgā*.
- ❖ 16. gs. Livonijā sāk izplatīties *reformācijas* idejas. Tās arī kļūst populāras, jo vasaļi cerēja atbrīvoties no saviem senjoriem .
- ❖ Reformācijas kustība uzskatāma par nozīmīgu faktoru latviskuma attīstībā, jo *veicināja latviešu valodas, rakstniecības u.tml. attīstību*.
- ❖ 16.gs. iezīmējas Livonijas noriets. Šī norieta cēloņi bija *iekšējie konflikti, bruņniecības noriets, kaimiņvalstu cīņa par varu Livonijā, reformācija, kā arī ķeizara un pāvesta varas vājināšanās*.
- ❖ 1558. – 1583. Livonijas karš. Karu uzsāk *Krievijas cars Ivans Bargais*. Livonieši lūdz palīdzību *Polijai - Lietuvai*. Rezultātā pēc kara Latvijas teritorija nonāk *Polijas – Lietuvas rokās* un tiek sadalīta *Kurzemes un Zemgales hercogiste un Pārdaugavas hercogistē*.

Papildus uzdevumi

1. Personības un to nozīme

Johans Lomillers – Rīgas pilsētas sekretārs. Īpaši aktīvs luterānisma ideju sludinātājs. Ieradies no Dancigas. Uzsāka saraksti ar M. Luteru un panāca, ka livoniešiem velta 3 darbus.

2. Analīzē un izvērtē

Ieguvumi	Zaudējumi
Rakstības ienākšana, iepazīšanās ar Rietumu kultūru, utt.	Latvieši zaudē savu statusu, tiek noniecināta latviešu kultūra, tiek pārtraukts patstāvīga latviešu valstiskuma attīstība utt.

3. Darbs ar avotiem

1. Darba lapa

1) Ko par tirgotāju dzīvesveidu Livonijā Tu vari uzzināt no avota?

Pārmērīga augstprātība un greznība. Biežas izklaides.

2) Raksturo turīgo pilsētnieku kāzu svinēšanas paradumus Livonijā.

Rīkoja svētdienā. Bagātīgs mielasts. Ilgstošas dejas. Klausījās sprediķi. Bagātnieku tērps bija izoderēts lūšu, cauņu un leopardu ādām; nabagākie apmierinājās ar vilku un lapsu ādām u.tml.

3) Kādus izklaides pasākumus organizēja turīgie livonieši?

Starp Lieldienām un Vasaras svētkiem nodarbojās ar „putnu šaušanu”. Putnu šaušanas” svētki ilga 3 svētdienas pēc Lieldienām.

„Ap vasaras svētkiem pilsoņi un amatnieki svētīja svētkus zaļumos, ārpus pilsētas. Šim gadījumam izvēlēja, tā saukto, “maija grafu”, bagātu cilvēku, kuŗš var sarīkot greznus mielastus. Ar lielu greznību iecēla ievēlēto amatā.”

4) Raksturo muižnieku dzīvesveidu.

„Bija arī tādi muižnieki, kuŗi, gribēdami glābt savu zemnieku dvēseles, turēja savās muižās uz sava rēķina mācītājus, nevācu valodas pratējus.

Daži muižnieki bija ar mieru nepaturēt neviena dēla mājās, bet nodot viņus pie ķēniņu, kūrfirstu un firstu galmiem, jo šādi galmi bija muižnieciskas uzvešanās skolas, kur galma priekšnieki un māršali raudzījās uz galmnieku uzvešanos. Tur jaunā paaudze varēja mācīties labu uzvešanos un godbijību. Livonijā turpretīm varēja iemācīties dzeršanā, izšķērdībā un citos netikumos, ko skaitīja par muižnieciskiem tikumiem un par ko vien bija runa.”

5) Kā livoniešu dzīvesveids ietekmē valsts attīstību? Pamato atbildi.

„Livonijas iedzīvotāju lielā izprieces kāre Maskavas caram bija pa prātam. Kamēr Livonija veda tādu dzīvi, cars domāja tikai par saviem plāniem, kā gūt uzvaru. Viņš vāca lielos apmēros šaujamo pulveri, alvu un visādus kaŗa piederumus, uzaicināja vienu ieroču meisteri pēc otra, gan no Vācijas, gan no Itālijas. Livonijā to ļoti labi zināja, bet iedzīvotāji tā bija iegrimuši izpriecās un pārdrošībā, kā nepiegrieza tam vērības, bet sūtīja vēl caram atklāti un lielos daudzumos, kā tas visai pasaulei ir zināms, kaparu, alvu un visādas preces, kuŗas varēja noderēt caram, kaŗojot ar Livoniju.”

2.Darba lapa

1) **Kuru Livonijas sabiedrības daļu A.Knopkens vēlēties uzrunāt, runājot par elkdievību? Izsaki patstāvīgu viedokli un pamato savu atbildi.**

Šādā veidā A.Knopkens centies uzrunāt latviešus un citus nevācus, jo neraugoties uz kristietības pastāvēšanu Livonijā, pamatiedzīvotāji vēl joprojām pielūdz pagānu dievus.

2) **Kādus trūkumus A.Knopkens saskata katoļu baznīcā?**

„Viņu laiks ar lūgšanām, ko neviens nesaprot, tā aizņemts, ka svētīgām pamācībām tiem laika nepaliek, un savu brīvo laiku tie pavada pie kausiem, spēlēm un vēl nešķīstākām lietām.” (Pārmet latīņu valodas lietošanu, azartspēles u.c.)

„Top pestīti ne ar viņu darbu nopelniem, bet ar to, ko Dievs no tīras žēlastības caur Kristu ir devis.”(Pārmet, ka sola pestīšanu nevis caur nožēlu, bet gan caur baznīcai vēlamu rīcību)

„Pastarā tiesā Kristus neatzīs nekādu dievbijību, nekādu māņticīgu gavēšanu, nekādas mūžīgas dziedāšanas ne arī aizlūdzēju Olimpu, nekādus aizlūgumus, nekādas brālības, nekādu līdzdalību labos darbos, nekādas indulgences, nekādas vikāriju dibināšanas, nekādas baznīcu un altāru celšanas, nekādus svētceļojumus, bet tikai vienīgi mīlestības darbus, kas izauguši no ticības.” (Pārmet baznīcas aizraušanos ar pasaulīgām lietām)

„Garīdzniecība, ak, bēdas! ir nogrimusi liekulībā un baznīcas mantu aprij slinko un izvirtušo priesteru, mūku un noņņu pūlis, kas savu vēderu ar to bažo, izlaidīgi dzīvo, no zelta un metalla ceļ baznīcas, uztur zirgus, trabantus un kas zin vēl ko. Un viss šis izvirtušais pāpistu pūlis izdzīvē un slinkumā iztērē to, kas varētu nabagiem līdzēt viņu trūkumā.” (Pārmet uzdzīvi un pārlieku lielu greznību)

3) **Kā autors aicina izpirkt grēkus? Kā tas atšķiras no katoļu baznīcā šajā laika posmā ierastā?**

Aicina grēkus patiesi nožēlot. Šajā laika posmā katoļu baznīca praktizē grēku nožēlu caur darbiem, piemēram, indulgenču pirkšanu, ziedojumiem u.tml.

4) **Kā A.Knopkens raksturo Romas pāvestu? Kas, Tavupārt, veicinājis šāda sprieduma rašanos.**

„Romas vilks ar savu vārdu ir aptumšojis Kristus godu. Nekaunīgi tas melo, ka tas esot klints, ka tas ir Kristus vietnieks, ka tas ir baznīcas galva. Ar to tas evaņģēliju ir no laužu sirdīm izrāvis, un tas sēž Dieva templī kā tuksneša riebeklis, un viņa likumi ir jāievēro stingrāki kā Dieva likumi.”

„Ar saviem muļķīgiem dekretiem pāvesti ir sasnieguši to, ka šis labošanas ierocis ir sacēlis strīdus, naidu, aizdomas, lādēšanu un visādu kristīgu mīlestības pagrimšanu. Jo ēst gaļu zināmās dienās uzskata par smagāku noziegumu, kā ķecerību pret evaņģēlisko un apustuļu macību.”

Šādu spriedumu rašanos varētu būt veicinājusi pāvestu dzīve – iejaukšanās politiskajā lietās Eiropā, greznais dzīvesveids, novēršanās no kristietības pamatvērtībām, celibāta neievērošana u.tml.

5) **Kāpēc var teikt, ka A.Knopkens bijis tiešs M.Lutera ideju turpinātājs. Pamato savu atbildi izmantojot zināšanas par reformāciju Vācijā.**

A.Knopkens faktiski pauž tās pašas idejas kā M.Luters – grēku piedošanu, tos nožēlojot, vienkāršību un mērenību reliģiskajos rituālos u.tml.